

✦ ДІТОЧА БІБЛІОТЕКА ✦
КНИЖЕЧКА: 123.

МИКОЛА ПОГІДНИЙ

КАЗКА

ПРО ГОРДОГО БОЯРИНА
МАРКА ПУТЯТИЧА

Образки виконав:
ПЕТРО АНДРУСІВ.

ЛЬВІВ.
НАКЛАДОМ ВИДАВНИЦТВА: «СВІТ ДИТИНИ»
1932.

Право передруку застережене.

ДРУКАРНЯ ОО. ВАСИЛІАН У ЖОВКВІ.

I.

Давно це було, ще тоді, коли Русь-Україна сіяла золотими церквами. Недалеко міста Галича стояв над Дністром великий замок, викутий з білого каменя. Чотири високі башти гордо вносилися до неба, а хоробрі дружинники берегли його, як свого ока. І дивні ходили слухи про цей замок. Нікого там не впускали, а коли якийсь холоп поважився переступити його пороги, платив життям за свою сміливість. Говорили, що там були нагороджені великі багатства з цілої України. Мабуть і тому так строго берегли цей замок.

В чорних шелобах з червоними щитами, як день так ніч, перекликувались вартівці між собою і дзвонили лискучими мечами немов на пострах для зрадливого ворога.

Та не те цікавило людей, що там було.

Паном того замку був гордий боярин Марко Путятич, лицар, якого слава гомоніла по всіх землях Русичів хоробрих. Перший в бою з ворогами, перший при пирах з могутніми князями, перший у раді з найбільшими мудрцями. І це йому принесло таку велику славу.

Доки був боярин Марко Путятич, ніколи ряди Русичів хоробрих не захиталися. Все гонили ворога наперед себе, все пісні побіди співали, все свої коні потомлені над Доном широким поїли. Та одну хибу мав боярин Марко. Хоч великою славою пишався, хоч всі йому честь віддавали, однак мало було таких, котріб його любили. Славний боярин Марко був гордий, гордовитий. Себе лише знав, а всіх нізащо мав.

Пнявся гордий боярин Марко не лише понад дружинників вірних, але вже й князями помітував. Хоч не один князь, чи боярин, рад був боярина Марка за зятя мати, — та куди там!

Потайки говорили дружинники між собою, що гордий боярин не про гарні князівні думку мав, а захотілось йому дочки половецького хана. Правда, ніхто не знав певно, що гордий боярин затіває, та многі вірили цим поголокам. Бо добре то кажуть, що від гор-

дого чоловіка всього можна сподіватися. Так теж і сталося!

Від одного походу Русичів хоробрих на орди половецькі, боярин не той став. Замикається у своїх гарних світлицях, ходить як гріб понурий, як буря зловіщій. За щонебудь гнівиться, за щонебудь лається. Нема чистої совісти в нашого боярина! — кажуть дружинники. І правду кажуть.

Не хотів гордий боярин Марко більше таїтись зі своєю плюговою думкою. Чому ж би гордому боярину, Марку Путятичу, не взяти за жінку дочку хана половецького? Хибаж я цього не варта? — говорив він на бенкеті до своїх дружинників.

Нічого не помагають ради Русичів хоробрих. Вже від давна держить у себе чорнокнижника-Половчина. Нікого не слухає, нікому не вірить. Забув за свої славні подвиги лицарські, забув за своїх Русичів хоробрих. Половчина-чорнокнижника побратимом називає, його лише ради слухає. І так одного разу кличе Половчина до своєї світлиці. Поклав руку на його рамя тай каже:

— Слухай побратиме. Багато ти правди знаєш, багато чарів вмієш! Скажи мені правду правдиву — кого мені за вірну дружину бра-

ти: чи мужну князівну, чи пишну боярівну, чи горду шляхтянку, чи красну Половчанку?

А Половчин-чорнокнижник упав до ніг боярина, усміхнувся хитро, поклонився низько

й отворив рот гидкий, беззубий і каже покірно: Ти знаєш, славний боярине Марку, як служу тобі вірно. Та гадок твоїх не хочу знати бо ти лицар і витязь завзятий. Однак раду тобі одну лише можу дати. Ось тобі, боярине, евшан-зілля засушене. Скажи його попови посвятити і дві доби, як день так ніч, варити. А потому, до сходу сонця, випий цей відвар і тоді будеш знати що діяти, що чинити, з ким весілля зачинати, котру дружину здобувати.

І взяв боярин Марко евшан-зілля і дав посвятити попови, а коли зі звареного зілля випив напій, заболіла його голова важко-важко, в очах темно-темно. І видиться боярину Марку кровавий бій. Бються хоробрі Русичі з поганим Половчином. Ломляться гострі списи, летять затроєні стріли, крушаться мечі обо-січні, тріскають шеломи чорні, а боярин Марко напереді. Червоні щити оточують Половців, плетється кровця як водиця. Втікалиб Половчани та шляху немає. А хоробрі Русичі вже пісні побіди співають. Скидають потом зрошені шеломи і починають Русичі пирувати, а боярин Марко з ними.

І ось це приводять гарну Половчанку перед боярина Марка, гарну дочку половецького хана. Приводять на ганьбу Русичів хо-

робрих! Чи не краще булоб, щоби заблукана стріла Русичів хоробрих забила половецьку бранку?

Та боярин Марко глядить на спійману дочку хана, глядить і думає-гадає: Чи не добре булоб подружитись з гарною Половчанкою? Думає і віддає назад ханови половецькому. Віддає без окупу, щоби потім назад до себе взяти...

Таке снилося бояринови. А коли він пробудився, натягнув на себе панцир і шолом чорний тай свиснув на коня-вітрогона. А кінь прилетів, як вихор, як буря. І сів на нього гордий боярин Марко цілий у зброї та помчав стрілою через степи українські та землі половецькі.

А там далеко, на степах половецьких, ждала гарна Половчанка славного боярина Марка Путятича. Збіглися Половці, щоби подивитися на цього славного лицаря. І вийшов хан половецький на зустріч. Низько поклонився й просить у свої пишні шатра. Кумис поганий наливає — пий славний боярине і не журися!

Братається Половчин з Русичем-боярином, запиває побратимство. А зрадлива Половчанка радіє, що Русич хоробрий візьме її за бояриню до свого замку.

Горять вогні половецькі, гомонять пісні весільні. Не питає боярин Марко славних кня-

зів-Русичів; не питає своїх боярів-побратимів; не радиться своїх дружинників хоробрих.

Не питає — чи годиться хороброму Русичеві брати за жінку Половчанку? Забув, що свій до свого тягне! Забув, що Половці для Русичів вороги! Євшан-зілля затуманило йому голову. За всьо забув і за Русичів хоробрих і за дружинників вірних.

Весілля відбуває гордий боярин Марко на степах половецьких. Не кроваве весілля, як звикли хоробрі Русичі справляти, але весілля братання з ворогом Половчином.

II.

Коли розійшлася вістка про весілля боярина Марка з дочкою хана половецького, за сумували Русичі хоробрі. Запінився лютим гнівом Дніпро-батько, коли переїздив боярин Марко з Половчанкою попри грізні Пороги. Затопив Дністер всі дороги до замку коло Галича. Та все таки вернув боярин Марко у свої пороги. Мовчать князі, мовчать бояри, мовчать дружинники вірні. Ждуть, що то буде Марко чинити. Та він нікого вже не шукає. Гарну Половчанку в пишні шати убирає, цінними дарунками обсипає.

Не глядить гордий боярин на свої мечі обосічні, за Русь святу пощерблені. Минають

дні; нічого вже видати, ні слихом слухати про славного боярина Марка Путятича. Немає вже хоробрих Русичів на славнім замку. Не видно чорних шеломів, червоних щитів і гострих списів. Вже Половчини погані ходять по мурах у скіряних шубах і бережуть пильно дочку свого хана.

Сидить дурно боярин Марко і хоч дав йому Бог три доні красні, як три цвітки на весні, не глядить на них.

Один лише дружинник остався, а го чесний і правий старенький Судиславич. Один він остався, бо не хотів у нещастю покидати свого пана. Вірив, що все таки вдасться йому повернути гордого боярина до Русичів хоробрих.

Він беріг його гарні донечки. Оповідав їм про колишні подвиги їх славного батька. Колиж навернув думками на Половчанку, котилися сльози по лиці старечім. Тоді всьо лишав і біг над беріг Дністра і сумно глядів на його філі.

Що тоді думав вірний дружинник Судиславич, ніхто про це не знав. Маленькі дівчатка звичайно тоді вибігали за ним і питались:

— Чого ти такий сумний, дядечку? Чого плачеш? Хибаж не добрий наш батько?

Та Судиславич мовчав, отирав нишком сльози, усміхався, тулив їх до себе, гладив

по головках, пригортав їх до свого серця і шептав старечими устами якісь молитви. А опісля оповідав їм дивні пригоди з молоде-

чого життя. Так забував старенький Судиславич про своє горе.

Любив ці невинні діти боярина, любив тим більше, що гарна Половчанка нічо не дбала про своїх діточок. Так не дбала за свої донечки, як боярин Марко за своїх Русичів.

А було недобре тоді на Україні. Орди половецькі підійшли аж під самий Київ. Нищили села, палили хати, вбивали холопів, осквернювали храми Божі і нізвідкіль було помочі. Що просять Русичі боярина опоміч, та все надармо. Боярин Марко сміється, глузує. Геть від мене, прокляті! Досить я пролив невинної крові половецької. Досить мені вашої слави! Час і мені відпочати, та в мирі добра і щастя наживати. Ось так говорив боярин Марко і втікав у свої тереми до Половчанки. Нічим не міг допомгти старенький Судиславич. З нічим вератлись посли хоробрих Русичів. Лише гнів і ненависть сповила їх лицарські серця до зрадника боярина Марка. Так ціла Русь-Україна оголосила боярина Марка проклятим зрадником. Хто Русь-Україну перед ворогом не хоче захищати, цей зрадник, хтоб він не був, — чи князь, чи боярин, чи дружинник, чи простий холоп.

Старий Судиславич, хоч відчував цей мерз-

UKRAINIAN NATIONAL FEDERATION
300 BATHURST ST.
TORONTO, ONT. CANADA

кий злочин боярина Марка, та ще не тратив надії. Слідив і беріг свого пана. Боявся лише одного, щоби боярин Марко не зледащів. Все вірив, що кров лицарська мусить колись заграти, що совість у боярина мусить колись відозватись і його спам'ятати. Так думав старий Судиславич. Не знав, що таке затіває проклята Половчанка.

А вона тимчасом ходить за боярином Марком, примилюється як кіточка та все говорить: Боярине Марку, а вертаймо у свої степи половецькі. Там не так, як тут. Там і гарно і весело і сонічко краще світить і небо синє голубить. Ходи, Марку, в степи половецькі! Там поставимо собі гарний замок; дістанеш від мого батька много орди, а опісля ще й ханом половецьким зістанеш...

А боярин Марко думає - гадає, що робити. Правду каже гарна Половчанка. Не будуть йому докучати та дорікати Русичі прокляті. Тому й кличе поганого Половчина-чорнокнижника і каже: Приятелю мій милий, друже і побратиме родимий! Скажи мені, що маю діяти, чинити: чи йти в степи половецькі, чи тут остатися?

Хитрий Половчин-чорнокнижник, як почув це, паде перед боярином на коліна, витягає

євшан-зілля, стеле йому під ноги і каже: Славний боярине Марку, візьми те зілля, кажи його

в подушку набити і собі до постелі положити, а як на ній через ніч будеш спати, то через

сон пророчий будеш знати, що маєш чинити, що ділати. І слухає боярин Марко, а лукава Половчанка у подушку шовкову євшан-зілля набиває, кладе на постелю і просить спочивати.

Годі тобі сумувати, боярине Марку, каже Половчанка, смуток здоровлю шкодить. Іди, положися! Хай тобі сон гарний присниться, хай серце твоє звеселиться.

Та не треба було його багато просити. Пішов гордий боярин до своєї постелі, роздягнувся і положився до сну зрадливого.

Давно зійшло сонце ясне, а бояринови добре спиться і гарне сниться. Видяться йому зелені степи половецькі, бачить тисячі шатер половецьких. Він приїжджає на коні-вітрогоні, а хан половецький, коли спостеріг боярина Марка, сміється і кличе його до себе. Впроваджує у своє шатро. А в шатрі стоять два золоті престоли. І сідає хан половецький на один престіл, а на другий садовить боярина Марка. Вже знову запивають побратимство.

Примилюється хан половецький бояринови й каже: Ходи до нас, боярине! Бачиш, зачинаю недомагати. Хто буде по мені панувати, хто буде захищати мої орди перед Русичами? Хто, як не ти, хоробрий боярине і твоя жінка, а моя дочка...

На ці солодкі слова весело стало бояринови. Правду кажеш, могучий хане половецький, бо й нема гіднішого наслідника по тобі від мене. І почув гордий боярин радісне тепло на серці...

Він збудився, встав, вікно розсунув і ходить по хаті. Ходить і думку думає. Став біля вікна й глянув нечаяно на широке Дністрове плесо. А Дністер шумить, шумить широкий і співає якусь таємну пісню:

— Не покидай мене боярине Марку! Гріх буде! Прокленуть тебе Русичі хоробрі. Кара Божя зійде на тебе. Прокляття спаде на діти твої!

Не покидай мене боярине! Хибаж є що дорожчого, як українська земля? Хибаж є що ціннішого, як Батьківщина рідна?

Боярин Путятич знову задумався. Відвернувся від Дністра. Не хоче слухати пісні Дністрової. Глядить на свою зброю блискучу, на списи затуплені, на мечі поржавілі. Та Дністер знову шумить:

— Щож тобі треба більше, боярине? Хибаж мало тобі цього? Хибаж замало маєш слави і богацтва? Хибаж мало тобі почестей і пошани від Русичів хоробрих? Та боярин уже не слухає цього. Євшан-зілля все зробило. Не про це він думав і не цього слухав...

Хоч шумів Дністер люто, дер філі й пі-
нівся — не слухав боярин Марко його правди.

Треба слухати Половчанки, каже до себе.
Вертає знов до постелі, лягає знову спати.
Та вже більше не вагається. Вже ждуть на гор-
дого боярина Марка широкі степи половецькі.

III.

Спить боярин Марко камінним сном, а вір-
ний дружинник Судиславич журиться. Темна
нічка вже давно покрила Дністрові плеса, та
боярівні не сплять, а плачуть. Вони вже знали,
що таке затіває їх батько. Мало цього, що
боярин нагнав послів Русичів хоробрих; суму-
ють і плачуть молоденькі боярівні, що їх батько
хоче рідну землю покидати, що хоче зрадни-
ком стати.

Знав старенький Судиславич, що свій до
свого тягне. Знав, що зрадлива Половчанка
подопче його лицарство. Та не знав старень-
кий цього, щоби міг боярин Марко відважи-
тись рідну землю покидати. Та тепер уже
повірів навіть в це.

Всі четверо оплакували цей поганий вчи-
нок бояринової зради. Потішає старенький
Судиславич як може, та сльози діточі ллються.
Хлипання переривало тишину ночі, аж доки
не прийшла втома й не замкнула їх стомлені
вогкі повіки.

Тепер лишився Судиславич сам. Та чи
йти у свою світлицю на відпочинок? Ні! Жура
не дає спокою. Не може старенький дружин-
ник спати. Заскрипіли тайні двері замку. Дро-
жача старенька рука дружинника пхнула їх

наперед. Крадькома висунувся він зпоза мурів і пішов вздовж берегів Дністра.

Блукає старенький Судиславич і долю проклинає, що на старість буде мусів рідну землю покидати і йти з боярином в степи половецькі на ганьбу Русичів хоробрих. Думає вірний дружинник — лихої долі не минути, судьби страшної не збагнути. Нічо не помогли щирі ради гордому бояринови. Дарма! Утомлений дружинник сів на камени й сумно глядів на Дністер широкий.

Та тут негайно перейшла дрож по його тілі. Глянув кругом себе, дивиться, а це тріпоче крильцями над ним якась чорна птиця й світить злісно очима, немов каганцями.

Він кидається нечаяно, хоче вдарити палицею, а це став нагло перед ним величезний дідуган зі страшенно довгими вусами й сміється так страшно, що аж Дністрові філи підносяться.

— Здоров був, старий Судиславичу! — горлає на весь голос. — Спасибіг за добрий поцілунок! Хе! хе! хе! Ти чого сумуєш? — питає.

Судиславич наче збудився зі сну, лицарська кров в ньому заграла.

— А ти хто такий, юродивий сину? Звідкіль взявся під цю темну ніч?

— Хибаж не знаєш? — відповідає вусатий кременний дідуган. — Я вовкулака, харци-

зяка; шкоду людям чиню, нікого не помину, а твого пана боярина, певно ні!

— А щож ти хочеш від мого пана? — питає Судиславич.

— Крови хочу! — заревів дідуган. — Крови зрадника, щоби всіх своїх вовків нею напоїти.

На ці слова вірне серце дружинника стрепенулось. Забув про ганебні вчинки боярина. — Ратуй його, хай марно не гине! — шепотіло щось у старечі вуха.

— Ніколи Русь-Україна не дарує проклятим зрадникам! Смерть буде зрадникам! Прокляття вічне! — І почав дідуган сердито торгати свої вуса.

— Так, правда! — відповідає покірно Судиславич. — Нема більшого гріха як зрада. Вже не прошу тебе помилювання для нього, хай покутує за свої гріхи, як зможе покутувати. Та ратуй невинні діти перед погибелю. Хай прокляття з батька не спаде на його діти. Вони-ж невинні!

Та тут старий дідуган перестав сердитися, пустив з пальців довжезний вус й усмінувся.

— Правду кажеш, старенький Судиславичу. Помилую! Хоч будуть незабаром мертвими, остануться живі. Ось возьми оце золоте яблочко і дай кожному з них одну третину. Як зість кожде свою пайку, тоді не бійся!

— А тепер іди собі геть від мене, Судиславичу! — І зареготався дико старий дідуган.

Перемінився у ворона і полетів на замкову башту. Та Судиславичеви наче спав з грудей важкий камінь. Вже не журився. Вже був спокійний, вертаючи до замку.

IV.

Вже сонічко ясне сходило, як старенький Судиславич увійшов тайним льохом до замку. Держав золоте яблочко в долонях. Чувся щасливий, що уратував молоденькі боярівні від смерти. Та однак думав Судиславич: що це має значити — хоч будуть мертвими, остануться живі? Ці загадочні слова переслідували Судиславича і він ніяк не міг собі цього пояснити. Так увійшов він на замок, де застав уже великий рух.

Половці вючили коні, всякого добра набирали у скіряні міхи. Брязкіт збруї гомонів по замковім подвір'ю. Крики й верески диких Половців були такі пронизливі, що аж лящило у вухах. А гордий боярин Марко лише ходить та наглядає.

Бідний Судиславич перейшов незаметно попри боярина й побіг відвідати свої улюблені дівчатка.

Задрожало серце дружинника, коли побачив тих сиріток-безбатченків. Всі троє збилися разом і плакали. Лилися діточі невинні

сльози і капали обильно на долівку, а Судиславич укліяк біля них і потішав їх. Та коли

витагнув золоте яблочко і показав його, усміхнулися радісно дівчатка. Заграли вогники в очах. Кожде собі хотіли його взяти. А Судис-

славич розтяв золоте яблочко на три рівні часті і подав кожній належну пайку. Дівчатка зіли, а старий дружинник дивився на них і тремтів. Боявся, щоби старий дідуган не ошукав його. Але нічого злого не видно було по них, навпаки — наче повеселішали. Вони оточили старенького дружинника своїми рученятами, та почали щиро дякувати йому за такий цінний дарунок.

Забули про свою журу. Самі не знали, що з ними сталося. Такі були веселі й раді старенькому Судиславичови.

А він лише глядить і тремтить на цілому тілі. Сам не знає, що сталося. Слухайте доні! — каже — чи ви знаєте, що ваш батько хоче покидати з Половчанкою землю українську і вас хоче забрати зі собою?

— Ніколи цього не буде! — заспівали в одну пісню дочки боярина. — Радше вмеремо, як маємо покинути свою Батьківщину. Ніхто нас непримусить до цього — ні батько, ні мати! Ми кохаємо свою Україну, кохаємо Русичів хоробрих, а поганого Половчина ненавидимо.

— Так і має бути! — відповів урадований Судиславич. — Не кидайте своєї рідної землі! Бог за вас, дітоньки, не забуде! Він вам винагородить всяку кривду удіяну задля неї.

Цими словами потішував дітей старенький дружинник і відійшов. Пішов подивитися, що там гордий боярин Марко Путятич затіває.

V.

Минають дні за днями та боярин Марко не відступив від свого слова. Вже давно рішився іти в степи половецькі. Висилає валку за валкою в чужу чуженицю. Везуть Половці майно боярина до хана половецького. Вже щораз більше рідшає шапок половецьких, щораз більше мертвечина і пустка залягає на понурий замок.

Ще має одну валку возів пустити і вже кінець. Вже довершили свого ганебного діла. Ще нишпорить по темних льохах та пивницях. Ще переглядає свої питниці. Боїться, щоби чого не оставив. А тимчасом орел зловіщий над замком тріпоче крильми. Перелітає з одної башти на другу. Нічого гордий боярин не помічає.

Тепер задумав він взяти вже свої останні скарби. Нагадав собі юродивий батько, що має красні доні. Кличе їх до себе:

— Ну щож, мої боярівні красні? Час вже й нам збиратися в дорогу. Полинемо в буйні

степи половецькі. Покинемо Русь прокляту! Чи вже готові їхати?

А три боярівні враз:

— Ні, тату, нігде ми не поїдемо! Ми своїх Русичів не кинемо. Любимо свою Русь-Україну, а коли ми тут родилися і зросли, чиж хиба годиться покидати рідну сторону?

І розгнівався боярин Путятич:

— Як ви смієте противитися волі свого рідного батька! Хто вас цього навчив? — Прибігла на це й зрадлива Половчанка й почала лаятись.

Однак не злякалися боярівні зловіщого гніву батька й матері. Завзяття лицарське обхопило їх золоті серденька. — Не кинемо своєї рідної землі за ніякі богацтва!

Це ще більше розлютило сердитого й гордого боярина. Він ухопив за меч. Діавольська думка запаморочила йому голову. Вже підніс меч до гори, та тут нечаяно вбіг старенький Судиславич і зловив його за руку.

— Бійся Бога, боярине, що дієш? — закликав. — Цеж твої рідні діти!

Однак бояринови цього було вже за багато. — Геть, проклятий холопе! — заревів люто. — Як смієш на боярина руку підносити.

— За правду й холопови вільно постояти!

— відповів покiрно Судиславич й отворив на прострiл дверi замку. — Клянусь на сонiчко

ясне, що кара тебе не мине, гордий боярине! Русичi не простять тобі зради. Гiрко за це будеш покутувати!

Та гордий боярин не думав боронитися. — Мовчи, проклятий холопе! — Він знову пiднiс меч. Уже хотiв скосити золотi голiвки своїх невинних дiточок, коли нараз зрадлива рука боярина задрожала. Очi його зайшли кровю i трiвога покрила його горде обличчє.

Дався чути якийсь великий шум.

Старенький Судиславич оглянувся, коли бачить, а це злiтає величезний орел. В повнiм розгонi паде на боярина, вдарєє крилом в лице, а гострим кльовом розбиває голову зрадливої Половчанки.

Негайно учинився страшний вихор. Половчанка впала мертва на долiвку, а переражений Судиславич крикнув до дiтей: — Втiкайте! — Боярiвнi почали втiкати над Днiстер, а старенький Судиславич побачив лиш, як орел вхопив у свiй хижий кльов боярина Марка. В розпуцi стежив очима за нещасним, та не довго, бо мусiв якнайскорше утiкати зi замку. Дався чути страшний гук у пiдземеллю. Густi клуби вогню й диму накрили в однiй хвилi цiлий замок.

Судиславич вже був далеко. Утомлений упав на землю. Нiчого вже не бачив. Не знав, де подiлись боярiвнi. Чув лише, як ломляться мури, як трiскають башти й падають у Днiстровi

филі. Знесилений лежав наче мертвець. До-перва, як повіяв над ним холодний вітер, трохи старенький Судиславич очуняв.

Вже хотів підвестися, поглянути на світ Божий, коли нараз почув страшний крик боярина Марка.

Старенький мигом зірвався на ноги, та з жаху піднялося йому волосся на голові. І очам своїм не хоче вірити. Бачить перед собою свого колишнього пана, боярина Марка. Та який він нещасливий.

Старий дідуган з довжезними вусами бив нагаєм окровавленого боярина Марка Путятича. — Ось тобі зраднику, ось тобі! Знаєш, за що я тебе бю, вражий сину? — горлав на весь голос дідуган.

Старенький Судиславич перестрашений закрив долонею очі. Чорний шолом зсунувся йому на чоло. Та нічого не міг проговорити. Сил нестало.

А тимчасом кремезний дідуган свиснув, та так різко, що кругом дерева задрожали.

— Гей, браття, буйні вітрове, понесіть боярина Марка аж на другий кінець землі! Там хай буде його покута за зраду. А ти братчику — сказав дідуган до боярина — знай, що відтепер Русичі хоробрі будуть тебе

звати не боярином Марком — а Марком Проклятим! Будеш ходити й блукати по чужій землі від села до села, від хати до хати, від краю до краю. Перед твоїм прокляттям всі муть від тебе втікати. У голоді та нужді, обідраний, будеш для всіх нікчемним рабом, наймитом і посміховищем. І будеш по чужині блукати так довго, доки цею покутою не змиєш свого злочину. Тоді доперва знайдеш правдивий шлях на свою Русь святу. А коли вже вернеш з чужениці, коли змиєш свої нечисті ноги у Дністровій воді, тоді зійде з тебе прокляття. Тоді Русичі хоробрі простять тобі свою обиду. Та тепер починається твоя покута. Ще раз вдарив дідуган боярина і за-свистав різко.

Буйні вітрове в цю мить пірвали боярина Марка і понесли аж на другий кінець української землі.

Тоді й прийшов до свідомости старенький Судиславич та нікого вже не бачив кругом себе. Перша його думка була, — де поділися бояринові дочки. Глянув на руїни замку, та тут царила мертва тишина. Тому подався здовж Дністрових берегів. І насіли на нього чорні думи.

— Де їх шукати? — питає себе. Невжеж і їх мала кара неминуті?

І стало важко старенькому Судиславичеві. Не знав, коли весь день скінчився, так все здавалось йому дивно. Нічка вже царила кругом. Заспівав перший півень. Вийшов місяць зза хмар, сині води Дніпрові немов розяснилися.

Слухає Судиславич як шумлять Дністрові філі, слухає і важко йому на серці. Сідає на скалу. Стягнув з голови чорний шолом і спер голову на долоні.

А місяченько дивно сміється. Счинився на Дністровім плесі крутіж. Піднесли філі вгору. Ха, ха, ха, — загомонів на філях діточий сміх. Судиславичу, чого сумуєш, хибаж ти забув за нас?

Ні, ні, не забув Судиславич за дочки боярина. Біжить їм на стрічу, біжить далше. Піднесли філі високо, щоби продовжити стежку вірному дружинникові.

І старенький Судиславич паде в обійми русалок. Пізнав їх, це справді три красні дочки боярина Марка.

Ще загомонів по філях діточий сміх, ще раз піднесли філі й стало тихо. Місяць сховався за хмару й зірки позгасали наче боялися, щоби не порушити спокою старенькому Судиславичові і дочкам боярина. Пірнув дружин-

ник Судиславич з русалками в хрустальні тереми Дністра. Там пішли вони відпочити.

І сидить вірний дружинник, а три русалки біля нього. Мерехтять хрустали, блимають дрібонькі вогники місяченька, а старень-

кий Судиславич оповідає їм про славні подвиги хоробрих Русичів з Половчином. Оповідає про гордого боярина Марка, як він покутує за свій гріх десь край світа.

Русалки слухають оповідання свого старого приятеля, що прийшов за ними в хрустальні тереми в глибини Дністра, щоби й надалі міг мати їх у своїй опіці. Він радіє, що вже назавжди позістане з ними й потішає їх, що вже скоро наблизиться час, коли боярин Марко появиться над Дністровими берегами і сполоче свій гріх у крові Половчина і змие свої нечисті ноги у воді Дністровій.

А русалки радіють і ждуть на скорий поворот боярина Марка до тих, що не хотіли залишити рідної землі. Доні простили вже провину своєму нещасному батькови, бо вірять, що він прийде і змие свій гріх у філях Дністрових. Вірять і знають, що боярин Марко знову збере залізні полки хоробрих Русичів і буде знову його слава лунати по цілій землі українській. Вони лише ждуть щасливого приходу свого батенька і все висилають старенького Судиславича на Дністровий беріг, щоби дивився, чи вже не надходить боярин Марко — їх батько.

А вірний дружинник слухає їх. Оповідає

ють Дністрові люди, що як лиш стане повний місяць серед неба, можна видіти, як з Дні-

стрового плеса виринає старий дружинник у чорному шоломі з червоним щитом, цілий узброєний та все виглядає Марка Путятича

І досі кружляє між нашим народом переказ про великого грішника, Марка Проклятого, окаянного зрадника української Землі, що, вигнаний з пекла, вештається по всім світі, щоби міг спокутувати свою велику провину.

